

' 't Scharnerhof '

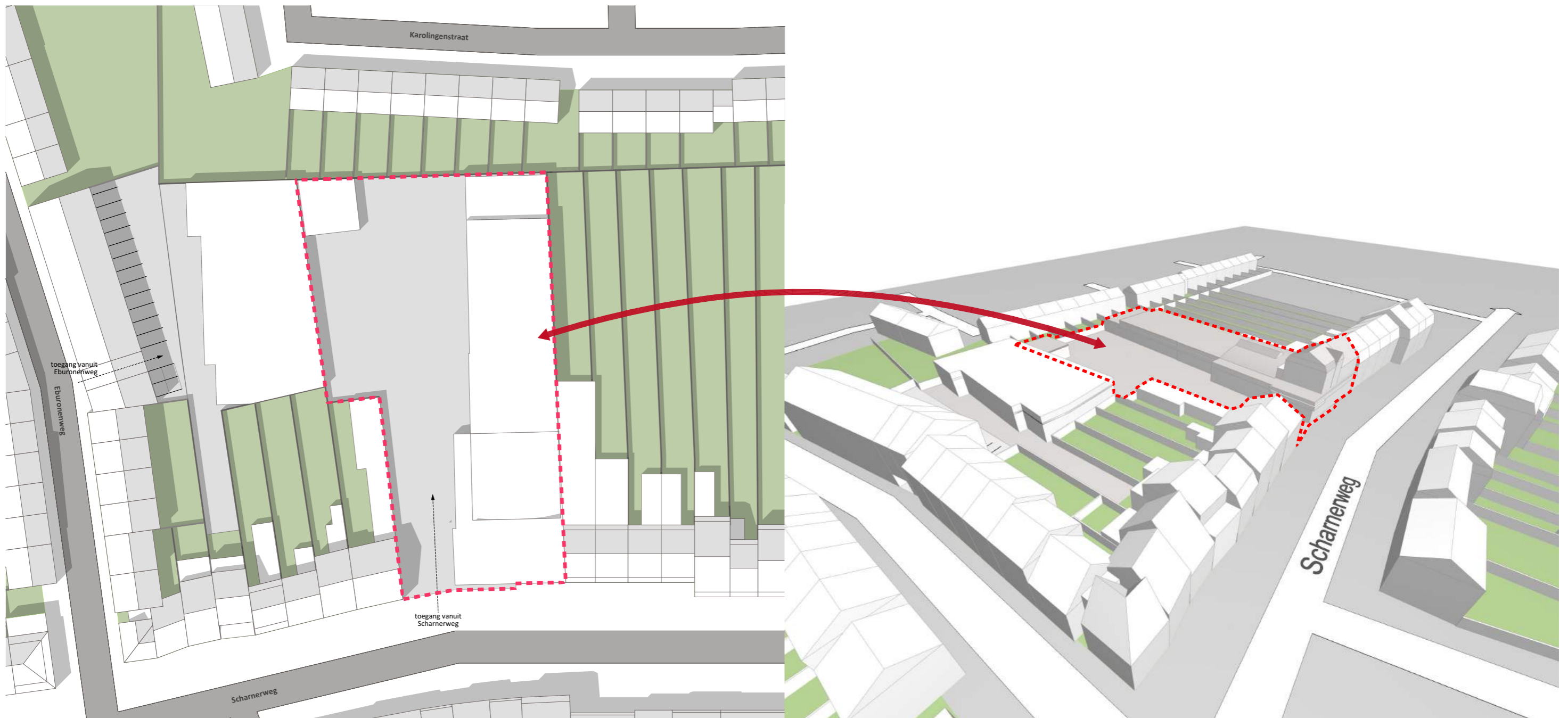
ontwikkeling van een nieuwe
'binnenstedelijk hof' typologie

Woningen Scharnerweg 66/68-68C

Analyse - Wonen op een achterterrein

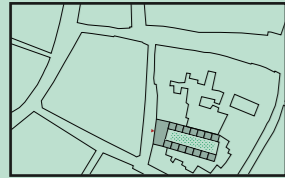
Aan de Scharnerweg 66 te Maastricht is het plan om woningen op het achterterrein te realiseren. Dit principe is in vroegere tijden meer bekend als wonen aan een hofje waarbij je al struinend door een stad een poortje binnenloopt en dan in een oase van rust, een mooie tuin, omzoomd met woningen terecht komt. Wie wil hier nou niet wonen?

We stellen onszelf de vraag waardoor deze oase van rust eigenlijk wordt veroorzaakt? Wat maakt deze woonvorm zo aantrekkelijk? En wat zijn de randvoorwaarden om het wonen aan het hof, 't Scharnerhof, te realiseren?

Analyse - Typologie van een hof

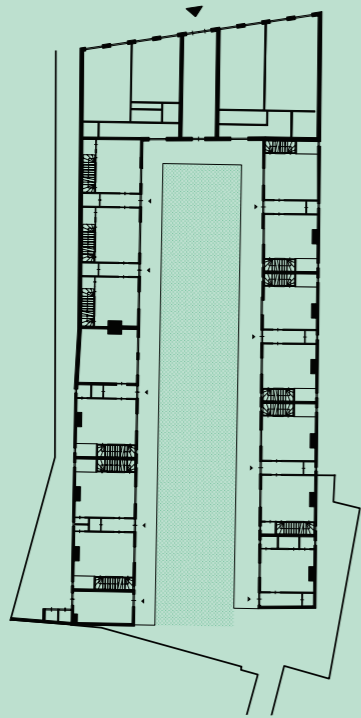
Hofje In den Groenen Tuin

Locatie: Haarlem
 Bouwjaar: 1616
 Kavelgrootte: 1.127 m²
 Bebouwd oppervlak: 555 m²
 Oppervlakte tuin: 396 m²
 Bruto vloeroppervlak: ca. 731 m²
 Typische woninggrootte: ca. 22 m²
 Aantal woningen: 18

Bijzonderheden:
 Dit hofje is gesticht uit het nalatenschap van Catharina Amen ten behoeve van oude Rooms-Katholieke vrouwen. Een aantal jaren had het hofje hetzelfde bestuur als het Hofje van Codde en het hofje van Beresteyn, maar ze hielden de bezittingen gescheiden; het Hofje In den Groenen Tuin had namelijk meer bezit dan de andere twee. Tot 1959 stond er voor de huisjes nog een glazen veranda. Het hoofdgebouw is gemaakt naar een ontwerp van architect C. Robbers.

Begane grond

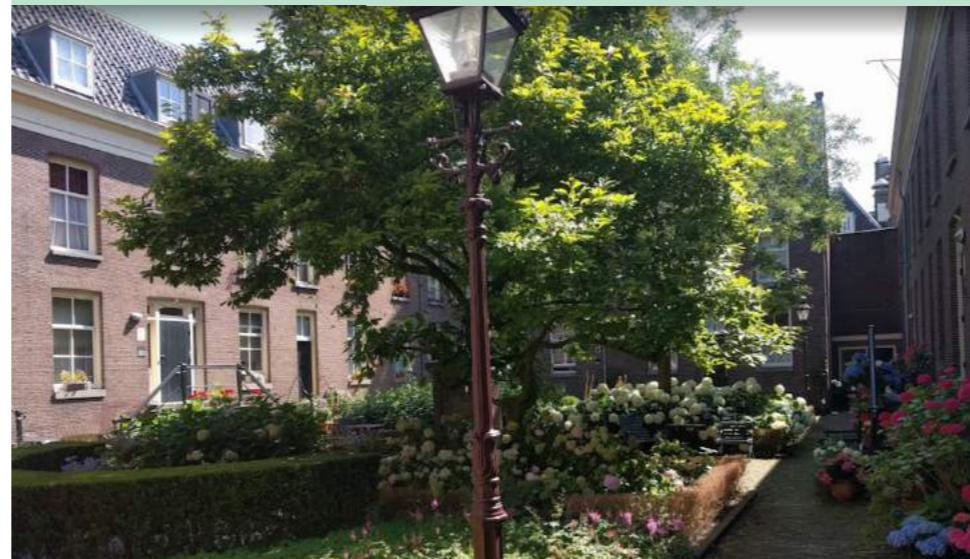
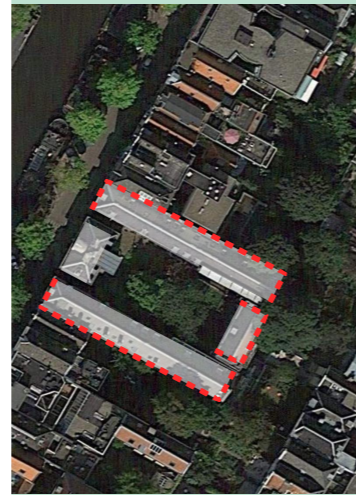
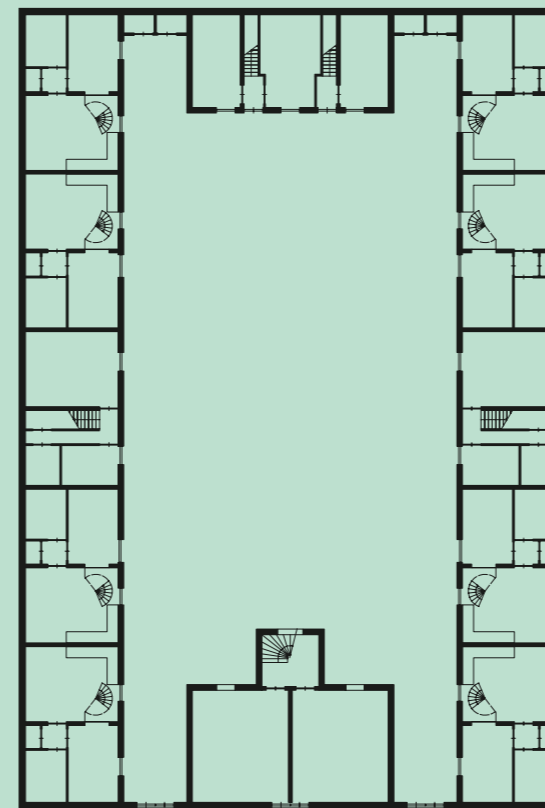
Van Brienenhofje

Locatie: Amsterdam
 Bouwjaar: 1804
 Kavelgrootte: 1.095 m²
 Bebouwd oppervlak: 575 m²
 Oppervlakte tuin: 520 m²
 Bruto vloeroppervlak: 2.556 m²
 Aantal verdiepingen: 3 + zolder
 Woninggrootte: 26-76 m²
 Aantal woningen: 26
 Aantal bewoners: 26-46
 Situatie: aan een gracht, met gesloten gevel poort

Bijzonderheden:
 Dit hofje is gesticht uit nalatenschap van de Amsterdamse koopman Arnout Jan van Brienen. Het bood plek aan alleenstaande mannen en echtelieden. Later werden ook alleenstaande vrouwen toegelaten.

A Souterrain
 B Begane grond
 C Verdieping
 D Zolderverdieping

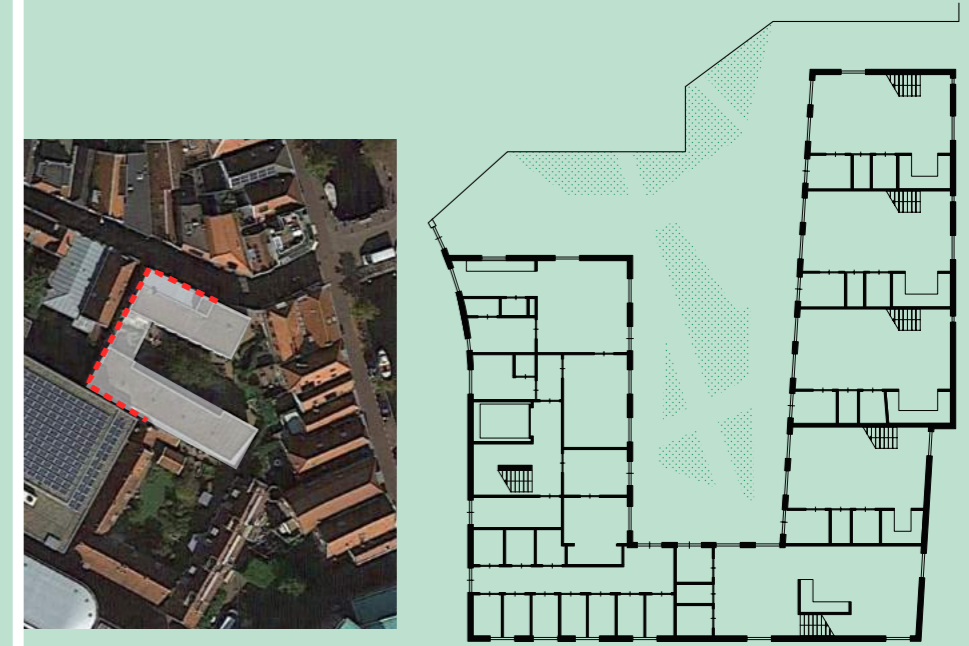
Johan Enschedé Hof

Locatie: Haarlem
 Bouwjaar: 2007
 Kavelgrootte: 591 m²
 Bebouwd oppervlak: 369 m²
 Oppervlakte tuin: 222 m²
 Bruto vloeroppervlak: ca. 671 m²
 Typische woninggrootte: ca. 60 m²
 Aantal woningen: 10

Bijzonderheden:
 Dit relatief nieuwe hofje is gebouwd naast het oudste hofje van Nederland, de Bakenesserkamer. Het bestaat uit 5 tweelaagse hofjeswoningen, 5 appartementen in 3 bouwlagen en een gemeenschappelijke wasruimte. De architecten zijn Henk Döll en Joost Swarte op initiatief van de regenten van de Bakenesserkamer.

A Begane grond
 B Zolderverdieping

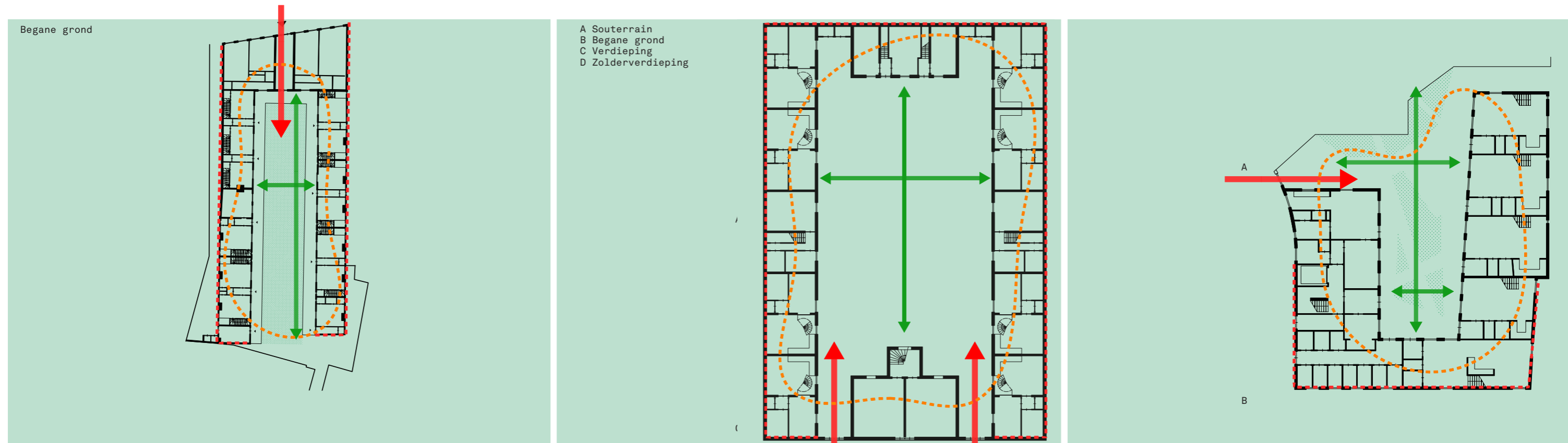

Analyse - Definitie van een hof

Een hofje is een binnenplaats of binnentuin met daar omheen gelegen een aantal meest kleine woningen. In Vlaanderen betreft het meestal begijnhoven en godshuizen, woongemeenschappen met vaak een semi-religieuze levenswijze. In Nederland is de betekenis breder en valt er een onderscheid te maken tussen liefdadigheidshofjes, exploitatiehofjes en sociale woningbouwhofjes. De liefdadigheidshofjes dateren uit de 13e tot 19e eeuw, de exploitatiehofjes zijn gebouwd in de tweede helft van de 19e eeuw en in het begin van de 20ste eeuw. De exploitatie- of arbeidershofjes waren sloppen, bedoeld om de naar de stad getrokken arbeiders te huisvesten. In die tijd was voor het bouwen van woningen die niet vanaf de straat te zien waren, geen vergunning nodig. Met de inwerkingtreding van de gemeentelijke Bouw- en Woonverordening in 1906 werd het bouwen van woningen op binnenterreinen geheel verboden.

In tegenstelling tot de liefdadigheidshofjes woonden in de arbeidershofjes hele gezinnen in armoedige omstandigheden. De huisjes in liefdadigheidshofjes waren bedoeld voor ouderen – meestal vrouwen – met weinig geld, soms waren ze onderdeel van de sociale voorzieningen voor leden van een bepaalde kerk of andere doelgroepen zoals schippers, hofpersoneel of onderofficieren. Soms deed een hofje ook dienst als herberg voor reizigers. Oudere mannen met weinig inkomsten konden terecht in het oudemannenhuis.

De naam hofje heeft te maken met de opbouw: meestal een verzameling kleine huisjes rond een gemeenschappelijk binnenterrein (nu vaak een tuin). Op dat binnenterrein waren in vroeger tijden de gemeenschappelijke voorzieningen te vinden zoals privaten en een wasgelegenheid. Een hofje is vaak ommuurd en alleen toegankelijk via 1 of 2 ingangen die in vroegere tijden vaak al om 10 uur 's avonds werden afgesloten. Op die manier kon niemand ongemerkt binnenkomen. Vele hofjes hadden een portier die de poorten sloot, deze portier was in dienst van de stichting die het hofje beheerde. De stichting werd bestuurd door rijke heren en dames: de regenten. Deze regenten wezen ook de woningen toe. Vaak hebben de poorten van liefdadigheidshofjes een poortgebouw (een gebouw bij de entree), in dit gebouw bevindt zich de regentenkamer, een plek waar de regenten vergaderden.

De kenmerken van een hofbebouwing zijn dus:

- Via een poort (gebouw) betreedt men het hofje.
- Hofjes worden te voet betreden en zijn dus autovrije zones.
- Het hofje ligt vaak op een achterterrein en samen omzomen ze dit achterterrein-> daardoor hebben de woningen meestal maar aan een zijde ramen.
- De vorm van het hof heeft een omarmende beweging -> dit biedt geborgenheid.
- Kleinschalig in grootte. Vaak bepaald door de beschikbare maat op het achterterrein (inbedding). Maar ook vanwege de geborgenheid en kleinschaligheid die een hof uitstraald.
- Kleinschalig in aantal.
- Mensen die in een hof wonen 'leven samen' en maakt hen tot een bijzondere doelgroep.

Analyse - De toegang naar het hof

Aan de zijde van de scharnerweg wordt de lintbebouwing hersteld.
Daarmee wordt een poort / ingang naar het achterliggende hof gecreëerd.

De kenmerken van een hofbebouwing zijn dus:

- ✓ Via een poort (gebouw) betreedt men het hofje.
- ✓ Hofjes worden te voet betreden en zijn dus autovrije zones.
- Het hofje ligt vaak op een achterterrein en samen omzomen ze dit achterterrein -> daardoor hebben de woningen meestal maar aan een zijde ramen.
- De vorm van het hof heeft een omarmende beweging -> dit biedt geborgenheid.
- Kleinschalig in grootte. Vaak bepaald door de beschikbare maat op het achterterrein (inbedding). Maar ook vanwege de geborgenheid en kleinschaligheid die een hof uitstraald.
- Kleinschalig in aantal.
- Mensen die in een hof wonen 'leven samen' en maakt hen tot een bijzondere doelgroep.

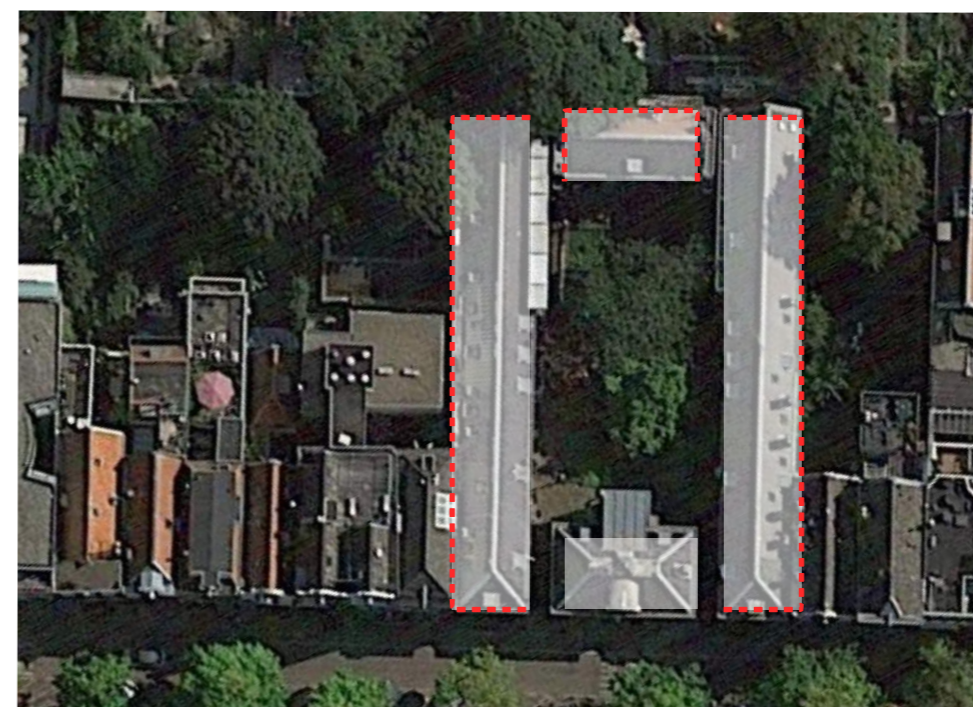
De verhoudingen van dit achtergebied in vergelijking tot de traditionele hofjes is heel anders.

Ter vergelijking hier het *Van Brienenhofje* erin geprojecteerd. In de afmetingen van dit hofje zijn ongeveer 8 woningen van 45m² (dus 16 in totaal) te maken.

Doelstelling van 't Scharnerhof om het economisch rendabel te maken zijn:

> Circa 65 woningen van 45m²

De kenmerken van een hofbebouwing zijn dus:

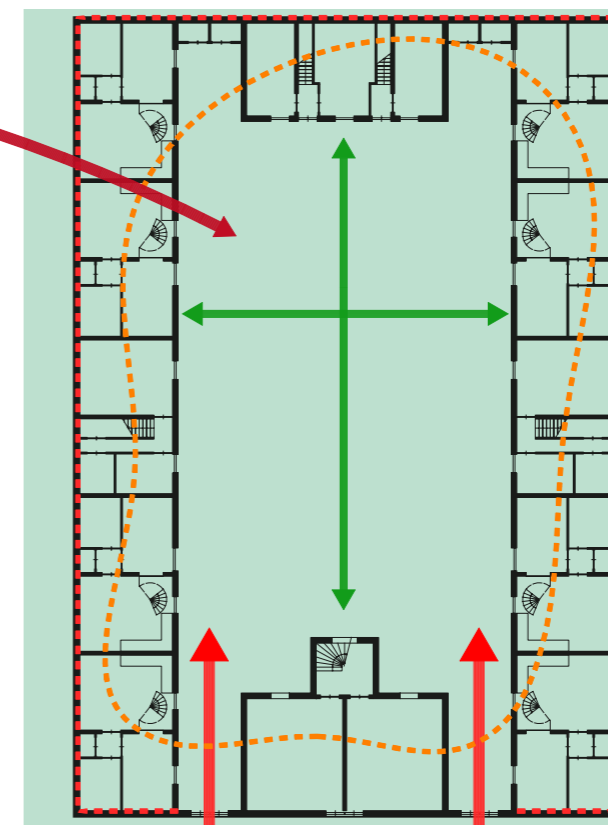
- ✓ Via een poort (gebouw) betreedt men het hofje.
- ✓ Hofjes worden te voet betreden en zijn dus autovrije zones.
- ? Het hofje ligt vaak op een achterterrein en samen omzomen ze dit achterterrein -> daardoor hebben de woningen meestal maar aan een zijde ramen.
- ? De vorm van het hof heeft een omarmende beweging -> dit biedt geborgenheid.
- ? Kleinschalig in grootte. Vaak bepaald door de beschikbare maat op het achterterrein (inbedding). Maar ook vanwege de geborgenheid en kleinschaligheid die een hof uitstraald.
  - Kleinschalig in aantal.
  - Mensen die in een hof wonen 'leven samen' en maakt hen tot een bijzondere doelgroep.

Dat betekent dat als hier woningen van 45m² met alleen een voorzijde, direct op de erfgrans, geplaatst worden in verhouding het hof veel te groot worden. De geborgenheid van het hof wordt hiermee niet gerealiseerd.

Bovendien kunnen er zo maar 2x 12 woningen gerealiseerd worden, is deze opzet op het gebied van duurzaamheid (hoeveelheid verliesoppervlak) niet te adviseren en wordt het bouwvolume een hoge wand direct grenzend aan de tuinen van de burenen.

! Geen 'hof-gevoel' van geborgenheid door de verkeerde afmetingen van het hof.

De kenmerken van een hofbebouwing zijn dus:

- ✓ - Via een poort (gebouw) betreedt men het hofje.
- ✓ - Het hofje ligt vaak op een achterterrein en samen omzomen ze dit achterterrein-> daardoor hebben de woningen meestal maar aan een zijde ramen.
- ✓ - De vorm van het hof heeft een omarmende beweging -> dit biedt geborgenheid.
- ✓ - Kleinschalig in grootte. Vaak bepaald door de beschikbare maat op het achterterrein (inbedding). Maar ook vanwege de geborgenheid en kleinschaligheid die een hof uitstraald.
- Kleinschalig in aantal. Vaak niet meer dan 30 woningen.
- Mensen die in een hof wonen 'leven samen' en maakt hen tot een bijzondere doelgroep.

Analyse - Zoeken naar de juiste 'hofvorm'

Een mogelijkheid is dan de woningen op afstand van de perceelsgrens te plaatsen. Daardoor is de maat van het hof al beter. Maar wat is dan het nut van een eenzijdig geïoriënteerde woning? En wat is de functie van de groene strook die achter de woningen ontstaat.

Een optie is dan de woningen te draaien en er een tweezijdig geïoriënteerde woning van te maken.

De kenmerken van een hofbebouwing zijn dus:

- ✓ Via een poort (gebouw) betreedt men het hofje.
- ✓ Hofjes worden te voet betreden en zijn dus autovrije zones.
- ✓ Het hofje ligt vaak op een achterterrein en samen omzomen ze dit achterterrein -> daardoor hebben de woningen meestal maar aan een zijde ramen.
- ✓ De vorm van het hof heeft een omarmende beweging -> dit biedt geborgenheid.
  - Kleinschalig in grootte. Vaak bepaald door de beschikbare maat op het achterterrein (inbedding). Maar ook vanwege de geborgenheid en kleinschaligheid die een hof uitstraald.
  - Kleinschalig in aantal.
  - Mensen die in een hof wonen 'leven samen' en maakt hen tot een bijzondere doelgroep.

Analyse - De juiste 'hofvorm' op het perceel

Deze tweezijde oriëntatie van de woningen heeft als voordeel dat er meer woningen op het terrein geplaatst kunnen worden en dat de maat van het hof in verhouding staat tot het perceel. Ook blijven de woningen op afstand van de burens.

De kenmerken van een hofbebouwing zijn dus:

- ✓ Via een poort (gebouw) betreedt men het hofje.
- ✓ Hofjes worden te voet betreden en zijn dus autovrije zones.
- ✓ Het hofje ligt vaak op een achterterrein en samen omzomen ze dit achterterrein -> daardoor hebben de woningen meestal maar aan een zijde ramen.
- ✓ De vorm van het hof heeft een omarmende beweging -> dit biedt geborgenheid.
  - Kleinschalig in grootte. Vaak bepaald door de beschikbare maat op het achterterrein (inbedding). Maar ook vanwege de geborgenheid en kleinschaligheid die een hof uitstraald.
  - Kleinschalig in aantal.
  - Mensen die in een hof wonen 'leven samen' en maakt hen tot een bijzondere doelgroep.

Het gevoel voor de kleinschaligheid is belangrijk voor het hofje. Dit bereiken we door in de gevel en de opbouw van het volume een ritme en differentiëring aan te brengen. Twee in elkaar overlappende hofjes zorgen voor de maat en schaal die nodig is om een zekere geborgenheid te creëren.

Zo ontstaat in Maastricht een nieuwe hof waar jong en oud prettig samenwonen:

't Scharnerhof

Een plek om samen te wonen

De kenmerken van een hofbebouwing zijn dus:

- ✓ Via een poort (gebouw) betreedt men het hofje.
- ✓ Hofjes worden te voet betreden en zijn dus autovrije zones.
- ✓ Het hofje ligt vaak op een achterterrein en samen omzomen ze dit achterterrein -> daardoor hebben de woningen meestal maar aan een zijde ramen.
- ✓ De vorm van het hof heeft een omarmende beweging -> dit biedt geborgenheid.
- ✓ Kleinschalig in grootte. Vaak bepaald door de beschikbare maat op het achterterrein (inbedding). Maar ook vanwege de geborgenheid en kleinschaligheid die een hof uitstraald.
- ✓ Kleinschalig in aantal.
- ✓ Mensen die in een hof wonen 'leven samen' en maakt hen tot een bijzondere doelgroep.

Doelstellingen gevelbeeld

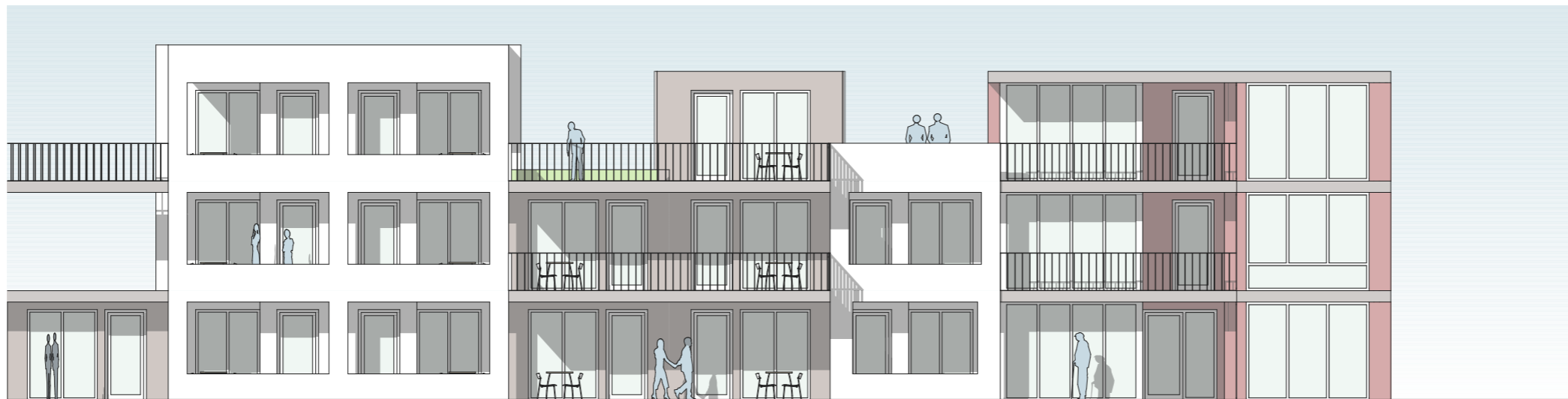

De bebouwing aan de Scharnerweg kenmerkt zich door de kleinschaligheid met maximal 3 lagen plus kap en de ritmiek van materiaalgebruik en 'gatenpatroon' in de gevels.

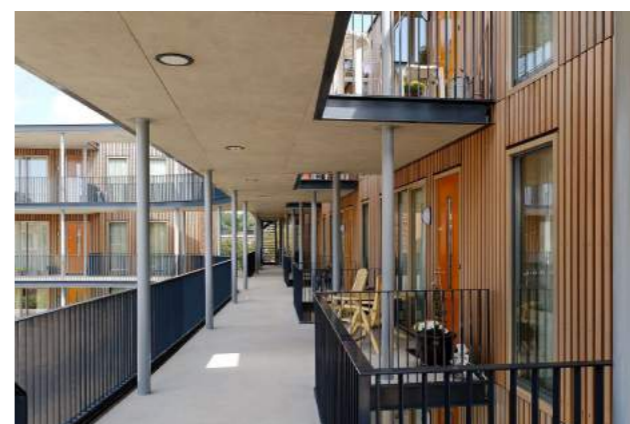

Dit willen we met de nieuwe bebouwing in een moderne vorm vertalen.

referentiebeelden: ritme en variatie in gevel

principe mogelijke gevels

De nieuw bebouwing wordt aan de hofzijde via galerijen ontsloten. Om hier een kleinschaligheid en levendigheid te creeren willen we spelen met elementen als glazen wintertuinen, voorhang gevels, loggia's en balkon's.

referentiebeelden: elementen voor hofgevel - glazen wintertuinen, voorhang gevel, balkon op galerij

Principe woning plattegronden

Aan de achterkant kijken de woninge uit op een groene achtertuin. De erfscheiding wordt hier door een bakstenen muur gevormd die we als 'muurtuin' willen begroenen.

sfeerbeelden achtertuin: met kijktuin en begroeide 'muurtuin'

Type 'Scharn 1 + 1a'

Type 'Scharn 2'

Type 'Scharn 3'

Door een drietal verschillende concept woningtypes creëren we een veelvoud aan interactie met het binnenhof. Type 1 en 1a kijken me de wintertuin uit op het hof. In type 2 zit je beschermd in een loggia. En in type 3 steekt je balkon uit in het hof en kun je de levendigheid van dichtbij beleven.

een typologie van wonen geschikt voor zorg

In het hof kun je op verschillende manieren het 'samen wonen' beleefbaar maken. Hier kan bij voobeeld een buurttuin of een jeux de boule baan aangeboden worden. Of simpelweg een ligplek in de zon die door iedereen gebruikt kan worden.

sfeerbeelden groen hof met balkon's en terrassen

3d impressie: ' 't Scharnerhof '

Door de gevormde bouwvolumina ontstaan twee hofjes die in elkaar over gaan. De hofjes worden vorm gegeven door een diversiteit van woningtypes, buitenruimtes en materialen. Er ontstaat een levendige sfeer door de veelvoudige interactie met het gemeenschappelijk hof.

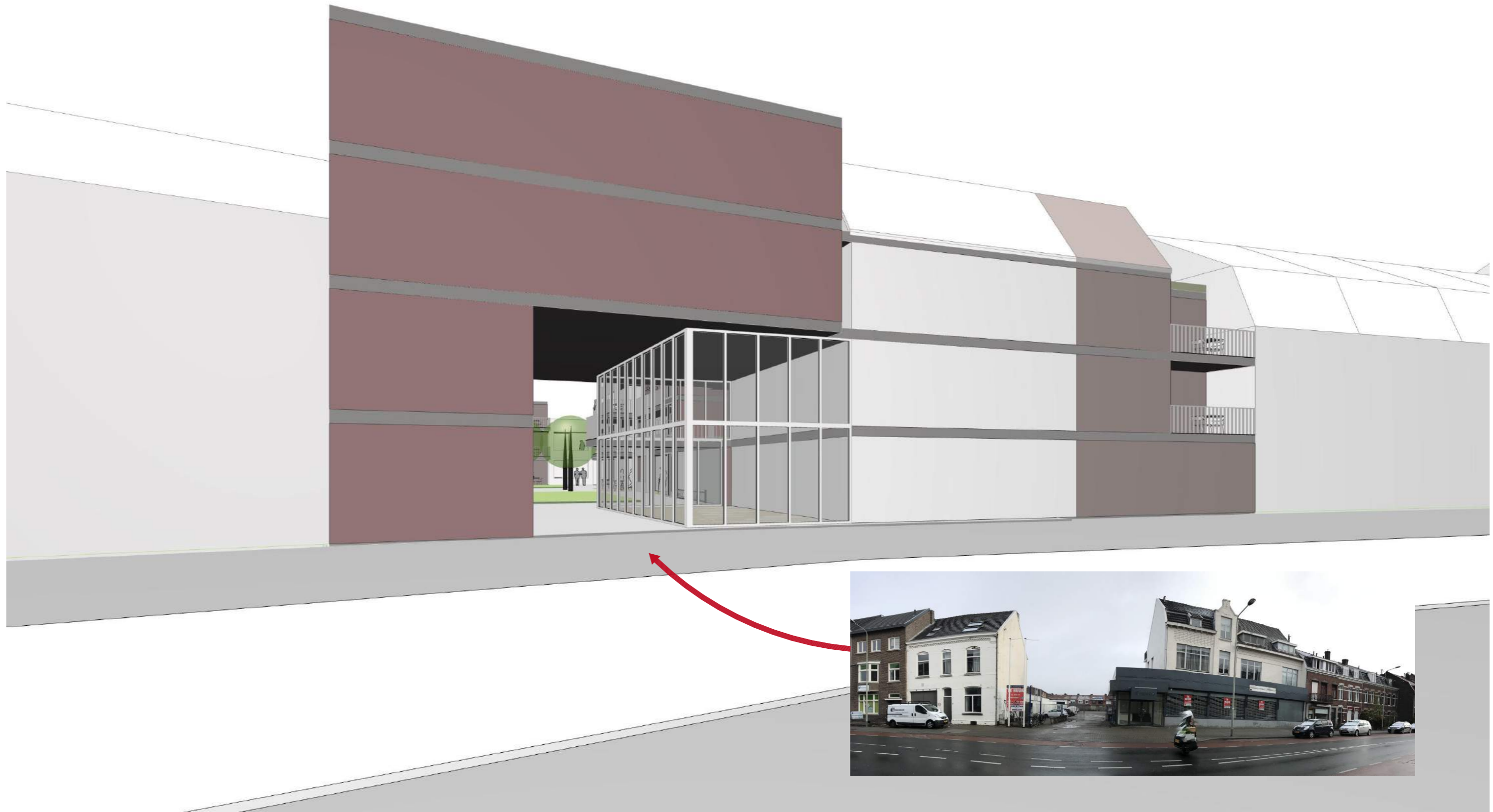
warme kleuren en diversiteit van materialen

De combinatie van lichte baksteen en hout straalt geborgenheid uit.

3d impressie: onderdoorgang Scharnerweg

Aan de Scharnerweg wordt de straatgevel opgevuld. Door een tweelaagse onderdoorgang zie je het hof al vanuit de straat liggen. De onderdoorgang wordt door een afwijking in de bouwvorm gemarkeerd die de Scharnerweg kenmerkt. In plaats van drie lagen met schuine daken wordt hier een vierlaags gebouw met plat dak een hoogteaccent geïntroduceert.

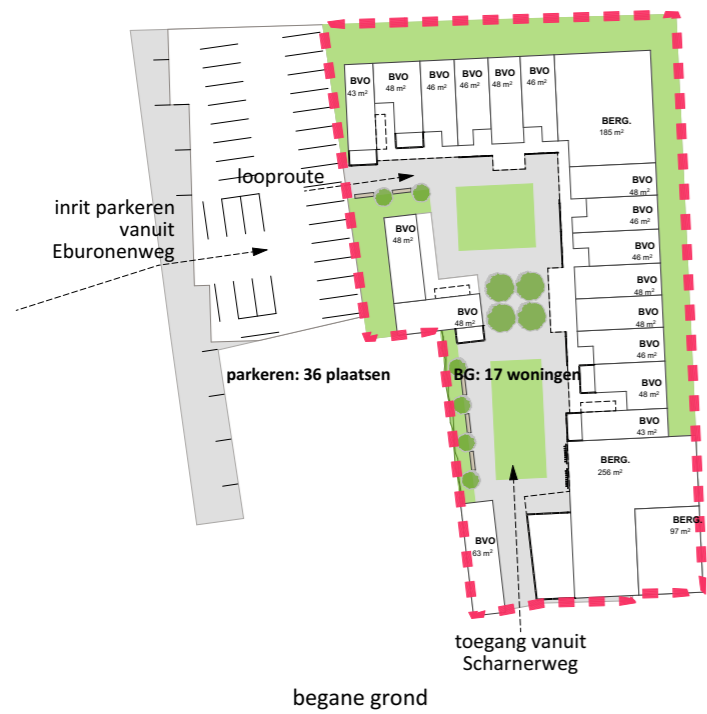

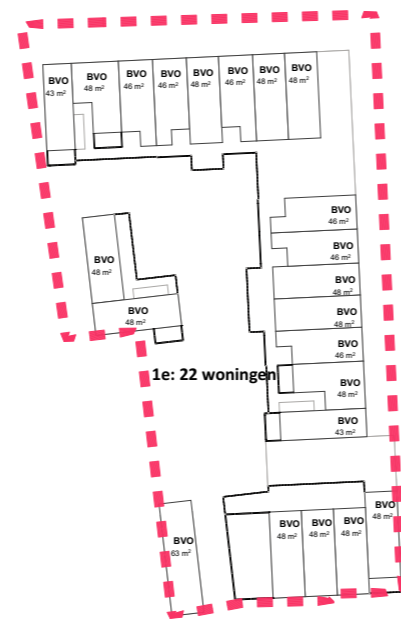
Overzicht plattegronden, 1:1000

Met parkeren in aangrenzende loods kunnen ca.:

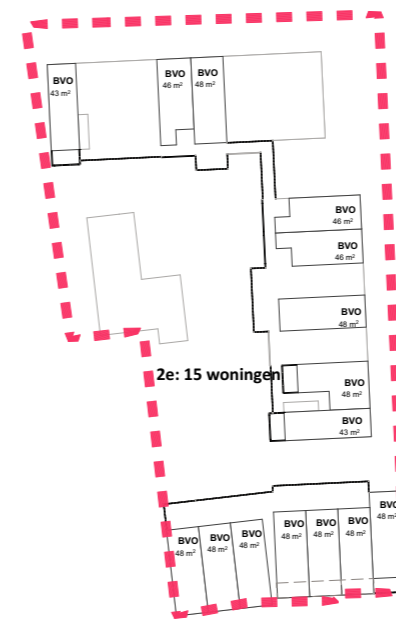
**60 woningen en
36 parkeerplaatsen
gerealiseerd worden.**

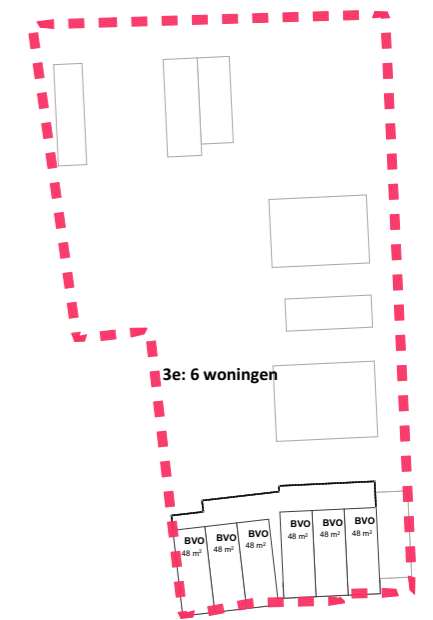
begane grond

1e verdieping

2e verdieping

3e verdieping